

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱ ԱՆ

ՔԱՂԱՔԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՌՆԻԱ ԸՆԴԱՐԱԹ 12 ՅՈՒՆԻՍ 1865

ԹԻՒ 755

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԶՄԻՌՆԻԱ 12 ՅՈՒՆԻՍ

Ինչո՞ւն Բրիտանիոյ կառավարութեան և Ամերիկոյ Միացեալ Նահանգաց համարակապետութեան մէջ քանի մը ծանր խնդիրներ կան, որոց լուծումը խիստ դժուարին կերեւի, ըստորում Լոնդոնի պատուոյն և օգտիցը կը դադարեն:

Այս խնդիրներէն մէկը՝ Լատվիմա հարաւային ասպատակ շոգենաւուն խնդիրն է: Եւրոպայի Միացեալ Նահանգաց կառավարութիւնը անհիմն պատճառաց վերայ հիմնելով իւր կարծեցեալ իրաւունքը, կը պահանջէ Լոնդոնէն որ յիշեալ շոգենաւուն՝ ամերիկացի վաճառականներուն ըրած բոլոր փնտսները հատուցանէ: Այս պահանջումէն կրնայ պատերազմ ծագիլ, եթէ Միացեալ Նահանգաց համարակապետութիւնը արգելաւորութեան շաղկէն խոտորելով՝ կամ մակրուութիւնը ձեռքէ չձգէ: Լոնդոնի մէջ խորին շարժում և այլալուծիւն մի պատճառով է այս բանը, որուն ապօրինաւորութեանը վրայօք Մոնթիլ-Բոսթօր օրագիրը երկար խօսելէ ետեւ, այսպէս կը վերջացնէ իւր յօդուածը. «Եւրոպայի մեր կողմը ունենալով վախճալու բան մը չունինք: Կը ճանաչենք պատերազմ մը ցաւալի հետեւութիւնները, բայց միանշանայն չեմք կրնար զիջանիւր ուրիշը սահմանէ մեզ խաղաղութեան պայմանները, և ոչ կրնամք փաստ հասցնել մեր անկախութեանը՝ զո՞հ ընելու համար ուրիշ որ և է ազդի մը կիրքը կամ փառասիրութիւնը»:

Այս կէտաշտոնական օրագրին զրուցածէն յայտնի կըլտանաւ թէ Լատվիմա շոգենաւուն խնդիրը պատերազմ յարուցանելու չափ ծանր է: Այսու աւանային ընդհանրապէս կը յուսացուի թէ յիշեալ երկու մեծ տերութեանց կենցաղադէտ պաշտօնատարները պիտի յաջողին խոհեմութեամբ վախճան մի տալու այս գործոյն՝ առանց փաստ մի հասցնելու բա-

րեկամական յարաբերութեանցը, որ բարեբաղդաբար հաստատուած են Լոնդոնի և Միացեալ Նահանգաց կառավարութեանց մէջ:

Եւրոպայի գործոց պաշտօնայն լոբա ճոհն Ռասէլ յայտարարական գրութեամբ մի կը ծանուցանէ Լոնդոնի ծովային ամեն իշխանութեանց թէ, Լատվիմայի Միացեալ Նահանգաց համարակապետութեան պատերազմը իրօք լընցած ըլլալով, յետ այսորիկ անգլիական նաւահանգստաց մէջ չընդունուին հարաւային պատերազմական նաւերը, իսկ եթէ արդէն նոյն նաւահանգստաց մէջ կը գտնուին, պէտք է որ փութով մեկնին կամ նաւուն ամեն զէնքերը դուրս հանեն և այնպէս մնան, առանց պաշտպանութիւն մի սպասելու Լոնդոնի տերութեանէն երբոր հիսիսային կառավարութեանը կը բռնէ զերեւոք նոյն իսկ նաւահանգստաց մէջ:

Թէպէտ Լատվիմայի Միացեալ Նահանգաց կառավարութիւնը ընդհանուր անյիշաչարութիւն մի հրատարակեց, սակայն խիստ շատ բացատրութիւններ կան. օրինակի համար՝ ապստամբ նահանգաց կառավարիչները և փասալիք զինուորականները որոնք օգնութիւն ժառուցին ապստամբութեան հարաւային գեպտական գործակալները, քաղաքական պաշտօնատարները և այլն և այլն, պիտի չկրնան օգուտ քաղել այս անյիշաչարութեանէ:

Ճոնսոն նախագահին հրամանացը համաձայն, առաջիկայ Յուլիսի 15-ն սկսեալ՝ Հարաւային վիճակաց նաւահանգիստները՝ Դէքստի նաւահանգիստներէն ի զատ, բայց պիտի ըլլան ամեն ազդեց վաճառականութեանը համար:

Քիւրպայ Միթ հարաւային զօրապետը անձնատուր եղաւ հանդերձ բոլոր զօրք, որ Միսիսիբի գետոյն արեւմտեան կողմը կը գտնուին: Այսու ամենայնիւ Դէքստի նահանգին բնակիչները կը պատրաստուին միշտ պատերազմը շարունակելու մինչև իրենց ար-

եան վերջին կաթիլը: Հիսիսային կառավարութիւնը Էէրիտան զօրապետին հրամանատարութեամբ յատուկ մեծ զօրաբանակ մի յուղարկած է Դէքստի դէմ. ուստի տարակոյս չկայ թէ ապրտամբութեան այս մնացորդը վերջապէս պիտի զուարթուի, սակայն հարկ է դիտել թէ առանց մեծամեծ զոհողութեանց պիտի չլընդհանայ այս գործը:

Կը հաստատենք, թէ ճորձիւ վիճակին Լատվիմա քաղաքին մէջ, որուն մօտեք տիրեցին Հիսիսայինք՝ 100 հազար հակ բամբակ գտնուեր է:

Լատվիմայի մեծ նաւատորմի մի կը պատրաստուի, որ առաջիկայ Յուլիս ամսոյն ըսկիզբները Միշէր կրական ծովը պիտի գայ պոռոյ մի ընելու:

Լատվիմայի և Բրիտանիոյ կառավարութեանց մէջ եղած յարաբերութիւնները ի մասին Էէքվիլի-Հոլլիմայի դքսութեանց՝ Թէպէտե շատ ծանրացած են, այսու ամենայնիւ չվախցուիր թէ վէճ կամ կռիւ մը կը ծագի մէջերնին այս բանին համար՝ ըստ որում յիշեալ երկու կառավարութիւններն ալ գիտեն որ, եթէ կռիւ մը ծագելու ըլլայ այս գործոյն համար, Լոնդոնի և մանաւանդ Քաղաքի օրինաւոր պատճառ ախտի ունենայ միջամուխ ըլլալու, և այս միջամտութեան վախճանը գուցէ օգտակար չըլլար մշ Լատվիմայի և մշ Բրիտանիոյ:

Ֆրանսիսկոս-Յովսէփ կայսրը Յունիսի 6-ին ըստ նոր տուեալի՝ փառաւոր հանդիսի մտաւ Հունգարիայի Բէշտ մայրաքաղաքը, ուր ջերմանդ սիրով և ցնծալի աղաղակներով ընդունուեցաւ բոլոր հասարակութեանէ: Եւրոպայի վիճապառութիւնը Պոտայի կայսերական պալատին մէջ ունեցողութիւն մատուց Հունգարիայի ազնուականաց և արուեստական ընկերութեանց զլիաւորներուն և այս առթիւ կարգինալ լոնջոնից պատուական ատենախօսութիւն մի ըրաւ կայսերական այցելութեանը պատճառաւ ժողովրդեան և իւր ուրախութիւնը յայտնելու համար: ()

ԻՆՏԵՐՆԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ

Ընդհանրական ազգային ժողովոյն Հայոց՝ գումարէից ի 12 Փետրվարի 1865 ամի, ի կապարա:

(Շարունակութիւն եւ վերջ:)(1)

Արժանապատու սրբակրօն տէր Գալտան Նաղարէթեան, վիճակաւոր ասպիւրէց Կալ. եկեղեց. Հայոց: Սրբակրօն տէր,

Գրութիւնք թուեալ ամսոյն 4 հանդիւրձ ծրարելովք օրինակաւ ստացայ և ի պատասխանի մտով կամ ծանուցանել՝ զի ես որպէս գործակալ ստոր վանացն Զուլայոյ ընդ ստանալն իմ գրութիւնն Նորին բարձր Սրբազնութեան առաջնորդին մերոյ, զմանիկ օրինակն վաւերացեալ որ հայեր ներքին կառավարութեանն եկեղեցւոյն աստրեցի առ քիչ որպէս աւագ քահանայի, և զու որպէս հարաւատ հոգեւոր օրդի՝ ընկալեալ ի գործարկիւր զպատուութեան, և եղև վախճան իրին ըստ ամենայնի. վասնորոյ ոչ գու և ոչ որոց գրութիւն ծրարեալ էր՝ ունիք իրաւունս պահանջել յինն զնախատիպսն և թէ յերկայս ինչ կոչցեն ուղղիչք գրութեանն առ քիչ, կարեն զընծումն ուսիլ, իւրեանց մատուցմամբ տուածին խնդրոյ առ Նորին բարձր Սրբազնութիւնն:

Նաեւ խնդրեմ զի օրինակ այն գրութեան մերոյ չորհարարեալ առաքեալք առ Ն. բարձր Սրբազնութիւնն, ապա եթէ զանց արասլիք, մեր ունիք զօրինակն առաքել վասն ծանօթութեան Նորին Սրբազնութեան:

Մնամ յարգածք ամենախնամարհ ծառայ ձեր, Ի 6 Փետրվար 1865: (Չեռ.) Գեորգ Աւետեան:

(1) 84-ա լրագրոյն 752-753-754 թիւերը:

Յետ ընթերցման վերադարձաւ համապատասխանութեանց,

Նախ՝ առաջադրեալ պարոն Սեւոք Գալտանն և երկրորդեայ պարոն Գրիգոր Մեկիտոն և բարձրագոյն քուէլիք հաւանելի եղև ժողովոյն՝ զի ժողովս այս տըլլութեամբ տեսանէ զանխոհեմ արաւ տեղեալ եկեղեցական պարոն Գեորգ Աւետի, և գործակալ պարոնոց Գ. Գ. Գալտանի՝ Թովմա Մեկեմի՝ խաչիկ Յ. Ղուկասի և Գ. Մ. Յ. Բեկլարի, վասն նամակացն՝ զորս զրեցին նորա առ վեհափառ Կաթողիկոսն ամենայն Հայոց՝ և առ սրբազն Սրբազնորդն Զուլայոյ ընդդէմ աստիճանի տէր Զոհանէս խաչիկեան բազմակայ աւագ քահանային մերոյ, և ընդդէմ արդէն անկեալ և տառապեալ Գրիգոր մահմանի Մարտիրոսեան բանադրեալ քահանային հաւատացուցանելով երբեք թեմայն նոյն իրրու թէ՛ սոյն նամակն զրեալք խցեն միակամ հաւանութեամբ և հաւանութեամբ ընդհանուր հասարակութեան մերոյ, այն ինչ քաջամանկ էին նորա թէ՛ սոյն գրութիւնքն ընդդէմ յիշեալ աւագ քահանային՝ էին բոլորովին հակառակ կամայ՝ զիտա որոյն թեմայն և զգալմանց մեծի մասին հասարակութեան մերոյ և ունիք լինել, որպէս և եղև այժմ, առթիւ խոտովութեան և անխոտովութեան վասնորոյ ժողովս այս ոչնչացուցանէ և անգոր կացուցանէ զայն մասունս ի գրութեանց անցեալ եկեղեցւոյն և գործակալաց՝ առ վեհափառ Կաթողիկոսն և առ սրբազն Սրբազնորդն Զուլայոյ, որք են ընդդէմ պատուոյ արժանապատու տէր Զոհանէս խաչիկ աւագ քահանային զրեալք և ընդդէմ Գրիգոր արեւելեալ քահանային: Այլև ժողովս այս վերջաւորէ զի որովհետեւ այս քահանայ անգամ եղև, զի յորժամ հասարակութիւն մեր կարգեալ զպարոն Գեորգ Աւետի որպէս եկեղեցւոյն գործակալութիւնք նորին վերաբերելիք եկեղեցական

կառավարութեանց՝ գտան անբաւարան և միշտ տեղի հաւան մտանիլ խոտովութեան ի միջի հասարակութեան մերում, վասնորոյ մի կարգեցիլ նա յետ այսու ի պալատին եկեղեցական կառավարութեանց:

(Զինի ուսմանց առաջարկութեան՝ տմանք թուով վեց կամ հօթն անձինք ընդդիմանալ սկսան աթոռա կալին և անվայելու չս խօսել. որոց նախ՝ աթոռակալն խրատեալ լուել, և ի չլուել նոյն՝ պարտաւորեցաւ նա խրատեալ պաշտօնէից ոստիկանութեանն արտաք ի ժողովն տունիլ զվին ի նոյնեք, որքան զընկերս յանդիւրեցին ևս խօսէր: Յորժամ կորուսեալ նոյս բոլորովին զչափ անձին ընդդէմ ամենայն օրինաց քաղաքականութեան սկսան իրրու զվայրենիս տմանս զոչել և աղաղակ բաւեալ, և կատաղաբար ի վերայ յարձակալ աթոռակալի, զպրտեղանս կործանել և մեծապէս շրջափռումն պատճառել ի ժողովականս, որոց երկուցունց և եթ սրաշտոնէից ոստիկանութեանն ոչ կարացեալ զսպիլ, հարկ եղև զայս ևս կոչել, և բռնութեամբ զչափ անձին տալ ճանաչել խոտովարարացն այնոցիկէ յետ որոյ կրկին առաջարկեալ պարոն Սեւոք Գալտանն և երկրորդեայ պարոն Գրիգոր Մեկիտոն զի վերադարձաւ առաջադրութիւնն, որ և դարձեալ մեծագոյն քուէլիք հաւանելի եղև ժողովոյն:

Աստանօր պարոն Թովմա Մեկեմեան մին յանցեալ գործակալաց, առաջի արար ժողովոյն թէ՛ ինքն յորժամ ստորագրէր ի նամակին՝ որ առ վեհափառութեամբ յ3 Յունիս 1864, ոչ գիտէր և ոչ իսկ ընդ միտս իր անցանել թէ գայլ ոչխարաղագատ բառքն վերաբերին աւագերիցուն:)

Երկրորդ՝ առաջադրեալ պարոն Պօլոս Կարապետն և երկրորդեայ պարոն Զ. Մ. Զօրան և բարձրագոյն քուէլիք հաւանելի եղև ժողովոյն՝ զի ըստորում անց-

գոտտափառ կայսրը հետեւեալիւրպիւ պատասխանեց:

«Իմ նախորդաց պալատին բարձունքէն կողջուհեմ հունդարիայի թաղաւորութեան հաւատարիմ զաւակները: Ինչպէս միշտ, նմանապէս այսօր, իմ հաստատուն կամքս է զոհ ընել, որչափ որ կարելի է, հունդարական թաղին պաշտպանութեան ներքեւ գտնուող ժողովուրդները, և վստահութիւնը որով իրենց խնդիրները կըմատուցանեն ինձ, կապահովցնէ գիւթ թէ քաջ կըճանաչեն իմ հայրական գիւտաւորութիւններս, վասնորոյ իրաւունք ունիմք լինակաւութեամբ ապագայի մը սպասել:

«Պիտի չուշանամ՝ բանալու հունդարիայի երեսփոխանական ընդհանուր ժողովը, որպէսզի մէկ կողմանէ՝ ժողովուրդեան օրինաւոր բաղձանքը հայրենեաց վաւերական ներկայացուցիչներուն միջոցաւ հասնին ինձ, և միւս կողմանէ՝ իմ բաղձանքս մէջէն անոնք՝ որոց գործադրութիւնը հարկաւոր է միւսպետութեան հաստատուն զօրութեանը համար, արժանաւորապէս իմացուին. և այս կերպիւ ճշգիւ հասկցուելով մեր փոխադարձ իրաւունքը և պարտքը, նմանապէս մեր աչաց առջև ունենալով իրաց վիճակին մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները, մտեւ նամք դէպ ի նպատակը զոր ձեռք բերելու կըփափաքիմք ամենքս, նպատակ, որ ոչ միայն բոլոր միւսպետութեան բարեբաւտութիւնը և զօրութիւնը կընայ ապահովցնել, այլ արդեամբք և իրապէս պիտի ապարովցնէ այս բարեբաւտութիւնը և այս զօրութիւնը՝ փոխադարձ վստահութեան մի շնորհիւր:

«Հայնժամ կըկնապատիկ ուրախութեամբ նորէն պիտի դամ ձեր մէջը, որպէսզի կարող ըլլամ վաւերացնելու, նոյն հանգիստական առթիւն մէջ, այն ամեն բաները, որոնք այժմ իմ հայրական բաղձանքս գլխաւոր նպատակը կըկազմեն»:

Կայսեր այս ատենախօսութիւնը բաղում սիրով և ուրախութեան աղաղակներով ընդունուեցաւ և Ն. Վ. Եփեսոսի թիւնը ամսոյս 9ին ըստ նոր տուեմարի՝ ուրախ սրտիւ վերադարձաւ ի Վիեննա:

Եւրոպէոն կայսրը Զունիսի 10ին ըստ նոր տուեմարի՝ հասաւ ի փարիզ և Եւրոպէոն Վ. Եփեսոսի թիւնը ամսոյս 9ին ըստ նոր տուեմարի՝ ուրախ սրտիւ վերադարձաւ ի Վիեննա:

Եւրոպէոն կայսրը Զունիսի 10ին ըստ նոր տուեմարի՝ հասաւ ի փարիզ և Եւրոպէոն Վ. Եփեսոսի թիւնը ամսոյս 9ին ըստ նոր տուեմարի՝ ուրախ սրտիւ վերադարձաւ ի Վիեննա:

կը ընկալու ի մասին ուսմանական ատենախօսութեանը՝ զոր ըրած էր Եւրոպէոն մէջ:

Այս անխոհեմ ատենախօսութիւնը մեծ արմատութեան պատճառ եղաւ Եւրոպէոն կայսեր, որ իւր նամակաւը այսպէս կըսէ. «Բաղադրական վարդապետութիւնը զոր Եւրոպէոն Մեծին պաշտպանութեան ներքեւ կըգտնէք, քիմ կառավարութեան թշնամացը միայն կընայ ծառայել»:

Այս խօսքով Եւրոպէոն իշխանը կըդաւուրէ այն հակառակորդ կուսակցութիւն մէջ, զոր Եւրոպէոն կայսերական կառավարութիւնը իւր անմիջական թշնամիները կըհամարէ:

Այս ատենախօսութեան իրաւունքը և պարտքը, նմանապէս մեր աչաց առջև ունենալով իրաց վիճակին մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները, մտեւ նամք դէպ ի նպատակը զոր ձեռք բերելու կըփափաքիմք ամենքս, նպատակ, որ ոչ միայն բոլոր միւսպետութեան բարեբաւտութիւնը և զօրութիւնը կընայ ապահովցնել, այլ արդեամբք և իրապէս պիտի ապարովցնէ այս բարեբաւտութիւնը և այս զօրութիւնը՝ փոխադարձ վստահութեան մի շնորհիւր:

«Իտալիոյ տէրութեան և Վաշինգտոնական կառավարութեան մէջ հաշտարար բանախօսութիւնները կըշարունակուին: Վիթթոր-Լամանուէլ թաղաւորին արտաքին կորդի գեւական մօտիւ Վ. Եփեսոսի վերադարձաւ ի հոռոմ. ուր պիտի աշխատի յաջող վախճան մի տարու սկսած բանախօսութեանցը: Վիտորեչայի 1-ա Եւրոպէոն օրագիրը հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ:

«Իտալիոյ առաջնորդական վիճակաց եպիսկոպոսները Պապէն պիտի կարգուին. բայց թաղաւորը պիտի ներկայացնէ կարգեալեկեղեցականը և Եպիսկոպոսները սրաշտոնական կերպիւ պիտի ձանաչեն և պիտի ընդունին զթաղաւորը և Իտալիոյ թաղաւորութիւնը: Սրբազան Վաշինգտոնական իւր հաւանութիւնը պիտի տայ քանի մի եպիսկոպոսական թեմերու ջնջուելուն: Իտալիոյ կառավարութիւնը կարող պիտի ըլլայ արդիւնէն զվերադարձը այն եպիսկոպոսաց, որոց ներկայութիւնը ֆասակար կըհամարէ հասարակաց ապահովութեանը»:

Այս պայմանները, կըսէ 1-ա Եւրոպէոն օրագիրը՝ խօսքով պիտի հաստատուին և զորով որ և է դաշնադրութիւն մի պիտի չըլլայ հոռոմ և Իտալիոյ մէջ:

Փարիզի Բաթրի օրագրոյն Զունիսի 6 թուոյն մէջ (ըստ նոր տուեմարի), հետեւեալ կըկարդամք:

«Բաթրիոյն Իւրան գեւական ի փարիզ, Սալֆեթ փաշան՝ երէկ պատիւ ունեցաւ պաշտօնական

Եւրոպէոն կայսրը Զունիսի 10ին ըստ նոր տուեմարի՝ հասաւ ի փարիզ և Եւրոպէոն Վ. Եփեսոսի թիւնը ամսոյս 9ին ըստ նոր տուեմարի՝ ուրախ սրտիւ վերադարձաւ ի Վիեննա:

Եւրոպէոն կայսրը Զունիսի 10ին ըստ նոր տուեմարի՝ հասաւ ի փարիզ և Եւրոպէոն Վ. Եփեսոսի թիւնը ամսոյս 9ին ըստ նոր տուեմարի՝ ուրախ սրտիւ վերադարձաւ ի Վիեննա:

կերպիւ ներկայանալու կայսրուհւոյն (որ ի բախալայութեան կայսեր, անոր փոխանորդութիւնը կընէ) և յանձնեց Եւրոպէոն Վ. Եփեսոսի թիւնը ամսոյս 9ին ըստ նոր տուեմարի՝ ուրախ սրտիւ վերադարձաւ ի Վիեննա:

Եւրոպէոն կայսրը Զունիսի 10ին ըստ նոր տուեմարի՝ հասաւ ի փարիզ և Եւրոպէոն Վ. Եփեսոսի թիւնը ամսոյս 9ին ըստ նոր տուեմարի՝ ուրախ սրտիւ վերադարձաւ ի Վիեննա:

«Պատու կըհամարիմ անձինս ձեր կոյսերական վեհապետութեանը յանձնելու գնամակը՝ որով իմ վեհապետ Սուլթանը իւր արտաքին կարգի և լիազօր գեւականը կամուանէ զիս կայսեր քով:

«Պատու Սուլթանին՝ կայսր համար ունեցած բարեկամութիւնը և սիրը անպայման է, և ուրախ կըլլայ միշտ տեսնելով Եւրոպէոն տէրութեան յաջողութիւնը և վաւեր, ինչպէս նաեւ կայսերական գերդաստանին և քաղաքականութեանը: Զորացածներուս նոր ապահովութիւնները պիտի տեսնէր այս նամակին մէջ:

«Իմ օգոստոսիս վեհապետ հրամայեց ինձ յատկապէս, որ ամեն ջանք ի գործ դնեմ՝ ամրացնելու համար գյարտութիւնները դարձուր բարեկամութեանը՝ որ բարձրագոյն կըվաւերէ այս երկու կայսերութիւնները:

Եւրոպէոն կայսրը Զունիսի 10ին ըստ նոր տուեմարի՝ հասաւ ի փարիզ և Եւրոպէոն Վ. Եփեսոսի թիւնը ամսոյս 9ին ըստ նոր տուեմարի՝ ուրախ սրտիւ վերադարձաւ ի Վիեննա:

Եւրոպէոն կայսրը Զունիսի 10ին ըստ նոր տուեմարի՝ հասաւ ի փարիզ և Եւրոպէոն Վ. Եփեսոսի թիւնը ամսոյս 9ին ըստ նոր տուեմարի՝ ուրախ սրտիւ վերադարձաւ ի Վիեննա:

«Վ. Եփեսոսի գեւական, գոյութեամբ սրտի կընդունեմ ձեր օգոստոսիս վեհապետութեանը գերդաստանաց ապահովութիւնը: Եւրոպէոն միշտ մտնիմ և անկեղծ յարաբերութիւններ ունեցաւ Բարձրագոյն Իւրան հետ և կայսրը երեւելի գրտականներ տուաւ իւր հաւատարմութեանը առ այս ապագային աւանդութիւն: Ուստի սիրելի ինձ հաստատու, թէ ձեր նախորդին օրինակին համեմատ, որ ամենապատուական յիշատակներ կըծղէ մեր մէջը, զործակցի պիտի ըլլաք զարգացնելու, այս երկու կայսերութեանց մէջ, այն համակարան յարաբերութիւնները, որոց հին ժամանակէ ի վեր հաստատուն ըլլաւ լրաւամբ յառաջ կըբերէք»:

Եւրոպէոն Եւրոպէոն Զունիսի 10ին ըստ նոր տուեմարի՝ հասաւ ի փարիզ և Եւրոպէոն Վ. Եփեսոսի թիւնը ամսոյս 9ին ըստ նոր տուեմարի՝ ուրախ սրտիւ վերադարձաւ ի Վիեննա:

«Վ. Եփեսոսի գեւական, գոյութեամբ սրտի կընդունեմ ձեր օգոստոսիս վեհապետութեանը գերդաստանաց ապահովութիւնը: Եւրոպէոն միշտ մտնիմ և անկեղծ յարաբերութիւններ ունեցաւ Բարձրագոյն Իւրան հետ և կայսրը երեւելի գրտականներ տուաւ իւր հաւատարմութեանը առ այս ապագային աւանդութիւն: Ուստի սիրելի ինձ հաստատու, թէ ձեր նախորդին օրինակին համեմատ, որ ամենապատուական յիշատակներ կըծղէ մեր մէջը, զործակցի պիտի ըլլաք զարգացնելու, այս երկու կայսերութեանց մէջ, այն համակարան յարաբերութիւնները, որոց հին ժամանակէ ի վեր հաստատուն ըլլաւ լրաւամբ յառաջ կըբերէք»:

Եւրոպէոն կայսրը Զունիսի 10ին ըստ նոր տուեմարի՝ հասաւ ի փարիզ և Եւրոպէոն Վ. Եփեսոսի թիւնը ամսոյս 9ին ըստ նոր տուեմարի՝ ուրախ սրտիւ վերադարձաւ ի Վիեննա:

Եւրոպէոն կայսրը Զունիսի 10ին ըստ նոր տուեմարի՝ հասաւ ի փարիզ և Եւրոպէոն Վ. Եփեսոսի թիւնը ամսոյս 9ին ըստ նոր տուեմարի՝ ուրախ սրտիւ վերադարձաւ ի Վիեննա:

Եւրոպէոն կայսրը Զունիսի 10ին ըստ նոր տուեմարի՝ հասաւ ի փարիզ և Եւրոպէոն Վ. Եփեսոսի թիւնը ամսոյս 9ին ըստ նոր տուեմարի՝ ուրախ սրտիւ վերադարձաւ ի Վիեննա:

հետևանքները համար : Այսպիսով ընկալ այն ամեն տեղերում , որոնք թեպետև խաղաղ են այսօր , ուստի օրս բայց 35 տարի է ի վեր անսարմա եղան դիցազնական մաքառման , սաստիկ շարժում մի զգաց իմ սիրտս այս երկրին վերայ որ նուաճեցա՛ն ձեր յառաջընթացներէն և ի ձէնջ , և ուր կը թուեցան այն երևելի զօրապետները և այն անվեհեր զինուորները , որոնք աշխարհիս ամեն կողմերը տարին մեր գրոշակաց փառաւոր արժիւնները : Ափրիկէն մեծ դպրոց մի եղաւ զինուորաց համար , ուր ձեռք բերին այն այրական առարկան թիւնները որոնք զօրաբանական փառքը կաւելցնեն և տէրութեան մի ամենէն հաստատուն նեցուկն են , սովորելով արհամարհել զվտանգը , հանդուրժել անկասկածեանց և նեղութեանց , ու նիւթակման ամեն վայելուճիկէն նախամեծար համարել զպատիւը և զպարտքը : Այն ուրոնները Ափրիկէի մէջ զգային որ իրենց սիրտերը կը բացուէին ամեն ազնուական զգայմանց առջև , ուստի ձեր գաստաց մէջ երբեք բարկութիւնը կենալ զանի չնայց պատերազմէն ետեւ : Ձեր մէջ ձեռն ին խաղաղութիւն մի շտեմարեցաւ ընդդէմ յաղթութեան թշնամոյն և մէջ փափք անոր կողպումանը : Ընդհանրապէս : Այն հակառակէն նախ և յետագայ դուք կը ընդհանրեք բարեկամական ձեռք մի մտնելով Արաբներուն , և կուղէք որ ամենքը վեհաճանութեւ և արդարութեամբ վարուին անոնց հետ , որովհետեւ տեւ յետ այսորիկ անոնք ալ զազդիւր մեծ պերգաստանին մէջ մասը կը համարուին :

«Այսպիսով մատուցուի , ուրեմն , անոնց որ իրենց անբիւնը թափելին այս երկրին վերայ , որուն տիրելու համար այնքան զանազան ցեղեր պատերազմեցան շատ դարերէ ի վեր :

«Այնուհետք Սթանբուլ , Մուզիա , Քոնստանդին , Մազաիրան , Իսլիկ և Սալթիկ քաղաքաց , ինչպէս նաեւ դուք ամենեքեանք որ մօտեցաւ ճակատաբաց անապատին շոր դաշտերուն մէջ կամ Քապուկիստանի դրեթէ անմատոյց զազաթներուն վերայ , գիտնա՛ք որ հայրենաց երախտադիտութեանը արժանի եղած էք ու Քաղիկան իմ բերնովս շնորհակալ կը լըսայ ձեզ :

«Իրեցաւ ի Քոնստանդին , 6 Յունիս 1865 :
«ՆԱԲՈՒԼՈՆ»

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Կազմել լուսաւորուած իզմիրի թաղերուն բնակիչներուն մէջ :

Բնիկուն մերոյ ի դասն աշակերտի՝ յանդուրժող զինս , տեղի է տուել վերադառնալ զայն թաղերէն և խաղաղութեան ի միջի հասարակութեան միւրում , և թէ մեր գլխիկալ խաղաղութիւնն տեղի ունի խաղաղութեան ի միջի խաղաղութեան , և թէ ըստորում դատն աւագերիցուն վճարել ի վեհափառ Կաթոլիկոսին : Խաղաղութեան էր արկալ ի միջի հասարակութեան միւրում , և ի յիշատակութեան մեծապէս ցանկալ մնալ աստ , մանաւանդ զի ձերունի մայրնորս և միմիայն եղբայր աստ են և ըստորում մնալն նորա աստ ցանկալի է մեծի մասին հասարակութեան մերում , վասնորոյ խնդրել ի Նորին Սրբազնութեանէ , թողուլ զինս մնալ աստ յանդուրժող և ամենայն յարգանքով և պատուով : Եւ յիշել ի նոյն նամակի , զի զրուծիւնք անցեալ պաշտօնատարաց ընդդէմ Գրիգոր արքեպիսկոպոսի քահանային մահտեի Մարտիրոսեան ևս զրեւելք են թարց զխոտութեան և հաւանութեան հասարակութեան մերում , և խնդրել ի Նորին Սրբազնութեանէ , զի զթաղալ ի տառապեալ կացութիւն նորա՝ ներդրամիտ նմա հանգիստեալ , և արձակել զինս ի կապից բանադրանաց :

Այնպիսով առաջադրեցաւ ի պարոն Յ. Մ. Վարդանիս՝ և երկրորդեցաւ ի պարոն Զ. Մ. Մալխասի՝ և բնադրուիլ եղև ժողովոյն , զի օրինակք անցից ժողովոյն հասարակութեան՝ զուսմարեց ի 15 Նոյեմբրի՝ և ի 26 Օգոստոսի անցից , նոյնպէս և օրինակ անցից այս աւուր ժողովոյն առաքելային առ վեհափառ Կաթոլիկոսին ամենայն Հայոց և առ սրբազան Առաջնորդն Զուղայոյն ի պիտութիւն :

Աւետիք Գալստան , Սրբոսկալ :

Շնորհակալութիւն մատուցաւ պարոն Աթոռակալին վասն բարեք կառավարելոյ զթիւնն :

Ի Կաթիկոս , 12 Փետրուարի 1865 :

Հայր իմաց կը տրուի , թէ կազմել լուսաւորութեան հարկը հետեւեալ կերպիւ որոշուեցաւ :

Տասնեակու կանգուն կամ աւելի երեսունեցող տունները (որոնք առաջին կարգի կը համարուին) պիտի վճարեն 15 դուրուշ ամիսը :

Ութնէն մինչև 12 կանգուն երեսունեցող տունները (որոնք երկրորդ կարգի կը համարուին) ամիսը տասը դուրուշ պիտի վճարեն :

Ութ կանգունէն նուազ երեսունեցող տունները (որոնք երրորդ կարգի կը համարուին) 6 դուրուշ պիտի վճարեն ամիսը :

Առաջին կարգի խանութները և շտեմարանները (մաղաղա) ամիսը 8 դուրուշ պիտի հատուցանեն , (Այս կարգին մէջ պիտի դասուին ամեն սրճանոցները , գինեւանները , պանդոկները , խոհարարի խանութները , բաղնիքները , և ուրիշ անհոգեմբ ուր ըմպելիք կը վաճառեն) :

Երկրորդ կարգի խանութները և շտեմարանները ամիսը 4 դուրուշ պիտի վճարեն :

Յիշեալ հարկերը պիտի վճարուին սկսեալ այն ժամանակէն յորմէ հետէ կազմել լուսաւորութիւնը հաստատուեցաւ թաղին մէջ մինչև ի 1 Յունիսի 1865 ըստ նոր տնտեսարի , և յետ այնորիկ 3 ամիսէ 3 ամիս կանխիկ պիտի հատուցուի :

Կազմել լուսաւորուած անշարժ ստացուածոց տէրերը պարտաւորեալ են այս հարկերը վճարելու , և յետոյ եթէ կուզեն , կրնան վարձու բոնօղներէն պահանջել իրենց վճարած հարկին փոխարէնը :

ՀԱՅՄԱՆԱՍԻ

ԱՅԿԱՅԻՆ

Արշալուսոյ նախընթաց թուով ծանուցիւնք թէ թաղական խորհրդոյն հրաժարական տալու պատճառաւ ազգային զործքերն երեսի վրայ մնացած ըլլալուն համար , ազգին զխաւորներէն շատերը աղերսալի մը ստորագրեցին , որով կը խնդրեն՝ արդէն խիստ մեծադոյն մասամբ ընտրուած երեսփոխանական ընդհանուր ժողովոյն գումարումը : որ ըստ Սահմանադրութեան իւր դիւանը կազմէին յետոյ , ազգային խիստ ստիպողական զործքերուն դմէն առժամանակեայ տնօրէնութիւն մ'ընէ : Իմացած նուազ նայելով , ընդհանուր ժողովոյն ըստ օրինի գումարման գեաքանի մը դժուարութիւնք կենալուն համար , կեդրոնական վարչութեան խրկուած նոր հրամանի մը համեմատ՝ քաղաքիս օգնական և ընտրութեան ժողովները ազգային Առաջնորդարանը գումարութեան ընդ նախագահութեամբ պերապատել տէր Գեորգ վարդապետին , նոր քուէաթիւթեամբ 8 հոգիէ բաղկացեալ մասնաժողով մը ընտրեք են , որ առժամանակեայ կերպիւ թաղական խորհրդոյն պաշտօնը պիտի վարէ մինչև որ նոր ընտրութիւնները կատարուին :

Հաւատել այս մասնաժողովոյն անդամաց անունները , ըստ պարտեւանական կարգի :

Մեծարգոյ տեաքք

Եւրասեան Կեորգ

Երեզեան Ս. Ս. Կրտիչ

Երեզեան Յօհ. Խաչատուր

Ղ. Նճարեան Ս. Կրտիչ

Պուռնուսուգեան Երեզեմ

Սըվաղլեան Թաղաւոր

Սուլթանեան Կեորգ

Սփարթալեան մահտեսի Եւաղուպ :

Այսու ամենայնիւ երեսփոխանական ընդհանուր ժողովոյն կազմութեան կարեւորութիւնը անհրաժեշտ է . և կը փափաքեմք որ օր յառաջ գումարութեան հոգ տարուի . վասնորի Սահմանադրութեան լիակատար զործարարութիւնը անկից կախուած է . ու մեծապէս կարեւորութիւն ունի Վ. Միւսնիոյ ազգային վիճակին բարելաւութեանը համար : Ինչպէս յայտարի է ամեն ողջամիտ ազգայնոց քաղաքիս , յիշեալ ժողովոյն չկազմուելուն համար էր որ անցեալները այնչափ տարաձայնութիւնք տեղի ունեցան :

Իզմիրի քաղաքական մեծ ժողովոյն (մէքլիսի քէպիւր) մէջ Հայոց ազգին կողմանէ երեսփոխան մի կարգելու հարկաւորութիւնը ժամանակէ մը ի վեր կը զգար ամեն մարդ . ըստորում նախորդ երեսփոխանին պայմանաժամը լրացած ըլլալով իւր հրաժար

րականը տուած ու դուրս դացած է :

Այս կարեւոր զործոյն համար մեր առաջնորդական փոխանորդ որոնք Հօրը անցեալ շաբթու խնդրալի մի արուեստաւ բազմաթիւ ստորագրութեամբ , որոց մէջ կը տեսնուին ազգային երեսփոխանաց մեծադոյն մասը , հրաժարեալ թաղական խորհրդոյն անդամները և ազգին ուրիշ երեսիկ անձինքը . որոնք բազում թախանձանք կը խնդրէին , որպէսզի Սըվաղլեան մեծապատիւ թաղաւոր աղան Սէքլիսի քէպիւրի մէջ Հայոց կողմանէ երեսփոխան կարգուի :

Գերապատիւ տէր Գեորգ վարդապետ , և ազգային առժամանակեայ յանձնաժողովը տեսնելով խնդրալոյն օրինաւորութիւնը և հաւատարմ ըլլալով թէ թաղաւոր աղան որ ասկէ յառաջ ևս քանի մը անգամ շատ պատուաւոր կերպիւ կատարած է այս պաշտօնը , կարող է արժանաւորապէս և ազգօգուտ կերպիւ ի դործ դնել զայն , սիրով ընդունեցան իրենց առաջարկուած խնդիրը . հետեւեալ երկուշաբթի օրը մեր առաջնորդական փոխանորդ Հայր սուրբը՝ ընկերութեամբ ազգային առժամանակեայ յանձնաժողովոյն մեր վսեմափայլ կառավարչին զայն և ազգին ընտրութիւնը իմացուցին անոր՝ ներկայացնելով Սըվաղլեան թաղաւոր աղան . որ բազում սիրով ընդունուեցաւ ի իւր . Վ. Սեմուէլեան :

Կոստանդնուպոլսոյ նորընտիր Քաղաքական ժողովոյն անդամներէն թեպետև ութ հոգիի չափ հրաժարական տուող եղեր է , բայց ամենապատիւ սըրբազան Պատրիարքը՝ ազգային այժմեան ցաւալի կացութիւնը անոնց առջև դնելով , աղաչեք է բազում թախանձանք որ հրաժարականին ետ առնուն : Կորին Սրբազնութեան խնդիրը չմոթուելով , յիշեալ ժողովը կարող եղեր է իւր առաջին նիստը ընելու ներկայութեամբ 14 անդամոյ միայն և իւր դիւանը կազմը հետեւեալ կերպիւ .

Սեծարգոյ տեաքք

Սերվիլէն Էֆէնտի , ատենապետ :

Սարգիս Էֆէնտի Աղաբէկեան փոխ-ատենապետ :

Յակոբ Էֆէնտի Գազէզեան , ատենադպիր :

Յովհաննէս Էֆէ . Պոլաճեան փոխ-ատենադպիր :

Յիշեալ մայրաքաղաքին Կրօնական նորընտիր ժողովոյն դիւանն ևս կազմուել է , ու գերապատիւ տէր Արքեպիսկոպոսը ատենապետ ու գերապատիւ Քաղաքական տէր խորհրդի վարդապետը ատենադպիր ընտրուել է :

Յայտնի է որ , Սահմանադրութեան տրամադրութեանց համեմատ , երկու տարին անգամ մի երեսփոխանաց հինգերորդ մասը պէտք է որ փոխուի ու նորոգուի : Ուստի մօտեցաւ Վ. Պոլսոյ մէջ այս զործողութիւնը վեճակաւ կատարեցաւ , և փոփոխութեան վիճակ ստացողները հետեւեալներն են .

Երեզեան երեսփոխաններէն

Արժանապատիւ տեաքք ,

Յովհաննէս վարդապետ Սէթեան

Տէր Յովհաննէս քահանայ Պալատու

Տէր Կրիգոր Բերայի

Տէր Յարութիւն Պալատու :

Աշխարհական երեսփոխաններէն , Գումբաբուլի

մայր եկեղեցւոյն երեսփոխանք .

Եւրամեան Գեորգ-Պէյ

Սերվիլէն Էֆէնտի

Եւրամեան Ստեփան-Պէյ

Օտեան Գրիգոր Էֆէնտի

Ուստիներէն Էֆէնտի

Յովակիմեան Յովհաննէս աղա

Աղաթօն Ս. Կրտիչ աղա

Եւրապեան Եւաղուպ Էֆէնտի

Վարդաբեան Գեորգ աղա

Եւրամեան Յովհաննէս աղա

Փանոսեան Կարապետ աղա

Եւրալ Յակոբ աղա

Եւրամեան Ստեփան աղա :

Դարձեալ աշխարհական երեսփոխաններէն

Պէշկիթալու երեսփոխանք ,

Վ. Սեմաշուք տեաքք ,

Յովհաննէս-Պէյ Տատեան .

Կարապետ Եւրայ Պալատու ,

Եւրամեան-Պէյ Վրճիկեան :

Ինչպէս քան երեսփոխանաց և թէ՛ բացակայ, վախճանեալ և հրաժարեալ երեսփոխանաց տեղ նոր ընտրութիւններ պիտի ըլլան՝ որոց վերայ հսկելու ու հարկաւոր եղած հրահանգները կարգադրելու համար, նմանապէս և գաւառները նոր հրահանգներ յուղարկելու համար՝ կըլսեմք թէ անցեալ ամսոյ 28ին Սահմանադրութեան դրժագիր յանձնաժողով մի կազմուեալ է, որուն անդամներն են՝, Նիկողոսեան (Յովակիմ) Էֆէնտի, Սամուելեան Ստեփան Էֆէնտի, և Տ. Պողոսեան Վալուստ Էֆէնտի:

ԱՌՈՂՋԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ

Հեղինակութիւն Տ. Թեաքաճոյ գողցակցի բժշկին:

Պատուական գրքոյի մըն է 181 երեսէ բաղկացեալ գոր Նիկիկիա հանդիսին խմբագիր յարգոյ պարոն Մ. Բ. Իսթիսեան՝ գաղղիական բնագրէն հայերէն պարզ աղյարհաբանութիւն քարգմանած է: Ասելով կը համարիմք երկարօրէն խօսիլ այս գործոյն օգտակարութեանը վերայ. բաւական է միայն գիտնալ որ մարդոյս առողջութիւնը անվնաս եւ հաստատուն պահելու ամեն միջոցները համառօտիս կրբացատրէ եւ կըստվրեցնէ. ուստի կարծեմք թէ այս կրքովիկն իւր բովը ունեցող անձ մի շատ քիչ անգամ բժիշկի հարկաւորութիւն պիտի ունենայ:

Կրծախոտի ի Կ. Պօլիս ամեն գրականատեղ խանութները ի գին 8 դուրոյի հատը:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, 9 ՅՈՒՆԻՍ

Ընտոյս 13ին կիրակի երեկոյին, օգոստոսիան Սուլթանին զահակաւութեան բարեպատեհ առթիւր, Պէյլէրպէի կայսերական պալատը դեսպանական հացիկերով մի պիտի ըլլայ, ուր պատիւ պիտի ունենան հրաւիրուելու օտար տէրութեանց երեսփոխանները և Բարձրագոյն Վրան պաշտօնակալները:

— Կայսերական հրովարտակաւ, օսմանեան թղթատարութեանց նախորդ ընդհանուր տեսուչ մեծաշուք Ալեքսէ Էֆէնտի՝ հաշուեկաւութեան ատեանին անգամ անստանցաւ:

— Խորմեան գերապատիւ Սիւրիշ վարդապետը՝ որուն յանձնուած է Մշտ Ս. Կարապետի վանուց վանահայրութիւնը, ամսոյս 2ին ճամբայ ելաւ յիշեալ վանքը երթալու:

— Չէլեքուի արքունի տրոց վերաբերեալ գործոյ մը համար՝ անցեալ շաբթու պատգամաւորութիւն մի հասաւ ի Կ. Պօլիս, որ բաղկացեալ է Լալապետան Սիւրիշ աղայէն, Լալապետան Վրիդոր վարդապետէն ու տէր Սուլթան քահանայէն:

— Լալապետան բարձրապատիւ Փոխարքային լծակիցը և որդին, որոնք ժամանակէ մը ի վեր կըսպասուէին ի մայրաքաղաքս, ամսոյս 2ին Լալապետան Լալապետան և իրենց բարձր աստիճանին վերաբերեալ պատուով ընդունուեցան:

— Օգոստոսիան Սուլթանը՝ յապացոյց իւր կայսերական դոհունակութեանը, հաճեցաւ երեք պատուական ծոցոյ շնորհելու Սեմ-Լալապետանին:

— Սուրբեան վսեմափայլ Պօլոս-Պէյը, որուն՝ Պատուոյ 1 Էդէոնի պաշտօնատարի աստիճան ընդունիլը Նըշաւուսոյ մէջ հրատարակուեցաւ, նմանապէս վերապատուելի Ալաբեան վարդապետը որ հասուն Վերապայծառին խորհրդոյ քարտուղարն է, պատիւ ունեցան խնամակալ կայսրուհոյն ներկայանալու ի Վարիդ, և Լալապետան կայսեր ներկայանալու ի Վէննա և Վ. Պօլոս-Պէյը և վերա. Ալաբեան վարդապետը երէկ հասան ի Կ. Պօլիս Բիւսթէն-Ճէի ճանապարհաւ:

ՔԱՆՈՒՆ ԵՒ ԵՐԵՎԱՆ

Զմիռնիա, 12 Յունիս:

Վաղը օգոստոսիան Սուլթանին զահակաւութեան արարեղարձը ըլլալով, մեր ընդհանուր կառավարիչ վսեմափայլ Ռաշիտ փաշան, ի պատիւ կայսերական տոնախմբութեան, փոռաւ որ խնջոյք և պարահանդէս մի կուտայ Դահաւի անուն պատերազմական եռայարկ նաւուն մէջ. ուր հրաւիրեալ են բոլոր հիւպատոսները, պաշտօնական զվարար անձինքը և քաղաքիս երեւելի

գերգատանները: Պարահանդէսը պիտի սկսի երեկոյ եան ժամը 9ին ըստ կարգադրոյ, և մեծ նստակներ (վարքա) պատրաստ պիտի ըլլան Անգղոյ և Վաղարշ հիւպատոսարանաց նաւամտոցներուն առջև՝ հրաւիրեալները Դահաւի մէջ փոխադրուելու համար: Բայց յայտնաւէ հրազմաւորութիւն ընելու համար պատրաստութիւններ կըլլան թէ՛ պաշտօնակալաց և թէ՛ մասնաւոր անձանց կողմանէ:

— Քարճարդոյն Վրան հրամանաւ որոշուեցաւ, որ պիտի քաղաքիս մէջ և անոր շրջանները եղած անշարժ ստացութեան արժէքը վերադարձուի: Այս գործը մեծաշուք Հիւսիսէֆէնտիին յանձնուեցաւ, որ անցեալ շաբթու հասաւ ի Կ. Պօլոս և մօտեւաւ տիտի սկսի ի գործ դնել իւր պաշտօնը:

— Քաղաքիս ծովեզերքը՝ ամրոցներէն մինչև ի Բունթա ուղիղ գծի վերայ հաստատուն և վախկոչ կերպիւ շինելու հրամանք Կ. Պօլիսէն հասած ըլլալով, ծովեզերքը անգ շինեցողները մէկ երկու անգամ ի ժողով դատարանաց անց գործոյն կարգադրութեանը համար. բայց ստիպելն կատարեալ որոշում մի չեղաւ:

— Երանանու ընդհանուր կառավարիչ հոյադդի վսեմափայլ Տաւրի փաշան ամսոյս 3ին աւտորիտուն շաբթուով հասաւ Իսթիլ. Խոր Քիւս օր միտէ ետեւ շարունակեց իւր ճանապարհորդութիւնը ի Կ. Պօլիս:

— Վսեմափայլ Եւսուֆեան Յովսէփ Զէլպին՝ հանդերձ իւր աղետուշք գերապատանաւ, անցեալ կիրակի օրը՝ Մարտիկոյի ճանապարհաւ Փարիզ գնաց. ուր քանի մը տարի պիտի մնայ իւր ծաղկահասակ գլուխ կայ դատարարութիւնը օրինաւ որ կերպիւ կատարել լրացուելու համար:

Միւսոյն ամիս, մեծաշուք տիկին Թաւուր Զաւորեան ևս, որ շարաւթ մի յառաջ Ալեքսանդրիայէն եկած էր, ընկերութեամբ իւր քրոջը վսեմաշուք Եւսուֆեան տիկինը՝ Փարիզ գնաց, ուսկից Վիլի պիտի երթայ հանրապետ Վուրիլը մօտեւաւ համար:

— Ալեքսանդրիայէն Յունիսի 8 ամսովուով կըզբնէ. «Թէպէտե 10—15 օրէ ի վեր Քուլաւ կոչուած տարախոսիկ սխտը երեսն ելած էր աստ, բայց հաղիւթէ օրը 2—3 հոգի կըմնեն. սակայն և—5 օր կայ որ յիշեալ հիւանդութիւնը ստիպել կերպարանք մի ստացաւ և այժմ օրը 50—60 հոգի կըմնեն: Այս պատճառաւ ահուղող տիւրած է հասարակութեան վերայ, և ամեն օր բաղմանքով անձինք կըմնին Ալեքսանդրիայէն: Բարձրապատիւ փոխարքայն ևս հանդերձ իւր ընտանեօր, եղիպատան փոխարքայն ևս հանդերձ իւր առաջնորդութեամբ երկուց շաբթուանը ճամբայ ելաւ զէյ ի Կ. Պօլիս երթալու»:

— Բիւստ կըզբնէ Յունիսի 9ին կըզբնէ:

«Եղիպատի փոխարքայն՝ Փոնկաթով մի, որուն ընկերացեալ էին երկու շողեմաւ, ամսոյս երէն հասաւ մեր նաւահանգիստը: Դորին Բարձրութիւնը միայն 1—2 ժամու համար յամաքը եկաւ: Դողեմաւերը, որուն մէջն էին Դորին Բարձրութեան ընտանիքը, հետեւեալ օրը միկնեցան Կ. Պօլիս երթալու. իսկ Փոխարքայն երկու տաւուստուն ճամբայ եկաւ: Իւր միկնելէն յառաջ Դորին Բարձրութիւնը 150,000 դուրուշ յուղարկեց Քիւսի կառավարչին որ նոյն կողմէն քաղաքական և զինուորական պաշտօնատարաց բաժնէ. կըսեն թէ մեծաղին պարզեւ մըն ալ Քիւսի կառավարչին շնորհեր է:

— Այս շաբթու Ալեքսանդրիայէն Իսթիլ հասած շտգնաւերը, որոց մէջ քուլապէն փախչող բաղմանիւ ճանապարհորդներ կային, յիշեալ նաւահանգիստէն միկնած օրէն հաշուելով՝ հինգ օր զուլուրութեան ներքեւ մնացին մարրուելու համար: Միւսոյն կարգադրութիւնը ի գործ կըդրուի Կ. Պօլոս մէջ՝ Եղիպատէն եկած նաւուց և վսեմապէս համար, եթէ նոյն նաւերուն մէջ բժիշկ մը կըգտնուի և քուլապէն հիւանդ եղող կամ մեծ օղ չըլլար: Բարեբաղդարար, մինչև յայսօր Եղիպատէն թէ՛ Իսթիլ և թէ՛ Կ. Պօլիս հասած շողեմաւուց մէջ քուլապէն զէպք մի չպատահեցաւ:

— Լոնտոնէն կըզբնէ թէ Անգլոյ Պանթան հարուրին 3ի իջեցուց իւր զրամաւելչին գինը:

ԵՒ ԵՐԵՎԱՆ

Բամպակը յաջող վիճակի մէջ է և զինները երթալով կըբարձրանան. վստիկ կըհաստատեն թէ Եմբիկայի մէջ 5 կամ 600 հազար հակէն աւելի պատուաւ բամպակ չկայ: Ի վերջոյ մէջ գրեթէ ամէն

օր բաւական բամպակ կըվաճառի. հետեւաբար նոյն քաղաքը զտնուած պատրաստ բամպակաց դումարը նուազեցու վերայ է: Այս յաջողութիւնը մեծ աղղեցուցութիւն պատճառեցին մի վաճառանոցին վերայ և այս շաբթու 800ի չափ զանազան տեսակ բամպակ վաճառեցաւ 570էն մինչև 700 դուրուշի կենդինարը:

Փալամուտին աղէկ տեսակը կուզուի: Այս շաբթու 6500 կենդինար Անգլոյ աղէկ տեսակ աղղանք ծախուեցաւ 81էն մինչև 99 դուրուշի:

Տորոնը (քեօքպոյա) դիւրավաճառ է և միայն 30 հակ ծախուեցաւ 250ի կենդինարը:

Ուշարի չլուացուած բայց մաքուր բուրդը 385—405 դուրուշէ կենդինարը, և այս դիներով 500 կենդինար վաճառեցաւ:

ԶԱՐԽԱՆԱԼԻ ԴԵՂՄԻ

ՍԵՂԱՆԻ ԹԻՎԱՅԻ ՀՈՐՈՒՆԵՅ:

Պէրսէն Թէ մարդկային մտաց ամեն արտադրութիւնները ժամանակ մը տեւելէ ետեւ, նոր գիւտեր անոնց տեղը կըբռնեն: Բայց այս խօսքը այս դեղին չլքարբերի. վստիկ օրուան մը համար չէ, այլ մշտապէս և անոր ներգործութիւնը ըստ որում արեւան մէջ եղած հիւանդութեանց արմատները կը ջնջէ և բժշկութեան արհեստն ալ անկեղ աւելի բան մը չկրնար ձեռք բերել: Այս սպեղանին մտոյն և մարմնոյն մանրամասնութիւն մէջն անցնելով, ինչպէս որ ջուրը ծակակց բանէ մը կանցնի, կերթայ կըլսուն խոյլ պարանոցի, օձիկ, ոււղղը և քաղցիկը ըստած անտեղեկ արմատ, նմանապէս գէշ վերայ և պաշարներու մնացորդաց որ արեւան շրջաբերութիւնը կաւերն, և անոնց ապականութիւնը անհետ կընեն:

ՑԱՆԱՐԱՆԻՅ:

Հոլոսեւի սպեղանին ամեն դեպքերու մէջ կըբժշկէ սրտիկի (պալտը) ցաւերը Թէ քան տարուան ըլլայ: Ուշափ կարծր գոռնաթափ և ուռեցած ըլլայ մարմինը, այս աւտը չկրնար դիմանալ, եթէ յիշեալ սպեղանին օրը երկու անգամ առատապէս դուրս ցաւած սեղը և աղէկ մը չլուի: Յետոյն սպեղանիին լաթի մը վրայ շառիկէ քսելով ցաւած տեղ ծածկելու է: Այս կերպիւ եթէ շարունակ հոգ տարուի, նաւատուողը հիւսկըրը դուրս կըլնէ. վերջերք քիչ ժամանակուան մէջ յարմարաց անտի կըբժշկուին և սրունից միւս մասերը իրենց բնական երեկոյթը դարձեալ կըստանան:

Հին վերը, խոյ և քաղցիկը:

Խոյ պարանոցի, և ուրիշ խոցերը, որչափ և հնացեալ ըլլան, շուտով կըբժշկուին Հոլոսեւի սպեղանին և դեղահատերը գործածելով: Այս դեղին ներգործութիւնը պաւլաքաց և շարաւթը քաղցիկաց փայլ գրեթէ հրաշալի է. քանի որ բերանը անոնց վրայէն կըհանէ զթոյնը որ զիտը կըբանեցնէ մշտ և հետեւաբար կըբժշկէ դանտը:

Կիւսեմ ըլլաց և կարծրութիւն ի յօդաւորութիւն (օյնաք եկերի):

Այս անտեր ևս շուտով կըբժշկուին Հոլոսեւի սպեղանիով. որ իւր ներգործութեամբ երեւելի ճանդիւղացաւ նաև անդամաւորութեան շատ դեպքերու մէջ:

Տեւաւտու տութիւն:

Այս սպեղանին տեւաւտութեան (մայաքը) ամենէն փոսնգաւոր դեպքերը կըբժշկէ, եթէ գործածեն զայն՝ ինչպէս որ պատուիրեալ է ծանուցագրոյն մէջ:

Սորթային հիւանդութիւնք:

Խաղաղարտները (պալտը) չոր արտաք յարձակումները և մարդոյ մօրթին ամեն գրգռութիւնները աներթ ոյթ կըբռնեն մը անգամ այս սպեղանին քսելով: Դուրս տուել սովորաց բար արտաշնութեան պարտութիւնն կըպատահուի, և ըստորում յայտնաւորուին երկու մանկով կըբռնուի անոնցմէ մարմնոյն ծակ անկը և կըբռնէ զարդարանք մը, տա կըպալէ հիւանդութիւնը տեւաւ կըլայ: Այն տիկինները, որոց երեսը և բաղաւթները աղեղացեալ են մարմնոյն հիւանդութիւններով, կընան աս միջոցաւ իջ գորուոր դեղը գործածելով. շուտով անհետ ընել նոյն աղղեղութիւնները և դարձեալ ձեռք բերել մօրթոյն բնական գոյնը և կակուլութիւնը:

Այս սպեղանին յատկապէս օգտակար է հետեւեալ անտից: Ոււոյցը. Բաղգիկը (չերբէնէ): Կորուածք. Գեղման կամ իջկուան մկանաց կամ ջրաց (սինի չերբիւնէ): Կիւտ ոտից (նաւը): Խօթութիւնը մօրթոյն: Յօդացաւորութիւն և խաղաւարտ (պան): Ջրողութիւն (սըզա): Կեղաբերան և լայնախոր վերք (ֆիսթուլ): Ուսացաւորութիւն (նիգրիս): Սերմնակաւութիւն (պէլ սօվուրուղու): Բոս և Լեռքի հիւանդութիւնք: Խոյլ պարանոցի: Ցաւ պարանոցի: Աւտարդիտան անտը: Դուր ցաւագին (թիք տուրեթօ):

Այս սպեղանին, որ կը շինուի զանոնք գանձիկն անձանկան վերակացութեամբ, անոր ընդհանուր գործարանաց մէջ կըծախուին ի Լոնտոն Սեղեւ կողմէն թաղը Թիւ 244 և ի Եւրոպայի Մայիսէն Լէն թաղը Թիւ 80

Խաղաղարտները, տեղ քաղաքիս:

Պէրսէն Թէ. Պալապարէն:

ԶՏՈՐԱՆԻ ՍՐՇԱՆՆԱՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ